

# Naiset eduskunnassa

Alexandra Ramsay

**Irma Sulkunen, Maria Lähteenmäki & Aura Korppi-Tommola: *Naiset eduskunnassa*. Sarja: Suomen eduskunta 100 vuotta; 4. Edita 2006. 339 s.**

Eduskunnan juhlakauden aikana julkaistaan 12-osainen Suomen eduskunta 100 vuotta -teossarja. Sen neljäs osa lähestyy eduskunnan historiaa ja suomalaista politiikkaa naisnäkökulmasta. Kirjassa tuodaan esille paljon uutta tietoa eduskunnasta ja suomalaisten naisten pioneerosuudesta vaikuttajina kansanvallan huipulla, mutta vain vähäisessä määrin siinä hyödynnetään tutkimuksellista keskustelua sukupuolen merkityksestä esimerkiksi politiikan ja poliitikkojen muovautumisessa.

Kirja sisältää kolme tutkimusta, Irma Sulkunen tarkastelee Suomea naisten äänioikeuden edelläkävijänä, Maria Lähteenmäki tutkii miten naiset ovat toimineet ja vaikuttaneet eduskunnassa ja Aura Korppi-Tommola perehtyy merkittäviin suomalaisiin naispoliitikkoihin. Tutkimuksille ei ole asetettu mitään yhteisiä tavoitteita eikä niitä sidota yhteen, joten käsittelen niitä tässä erillistutkimuksina.

## *Sulkunen: Kilpajuoksu äänioikeudesta*

Irma Sulkunen aloittaa kirjan ensimmäisen osan katsauksella suomalaisten naisten äänioikeuteen osana kansainvälistä kehitystä. Lähtökohdanaan ne yhdeksäntoista naista jotka valittiin vuonna 1907 Suomen ensimmäiseen yksikamariseen eduskuntaan hän hahmottelee taitavasti kokonaiskuvan naisten kansalaisoikeuksien muodostumisesta kansainvälisesti. Tekstiä täydentää kirjan oivallinen kuvitus. Kohtaamme yhdysvaltalaiset emansipaationaiset, jotka Seneca Fallsin kokouksessa 1848 nostivat esiin vaatimuksen naisten äänioikeudesta, sekä Uuden-Seelannin ja Australian uudisraivaajapioneereja ja alkuasukkaita. Tietenkin kuvassa ovat mukana myös Lontoon keski- ja yläluokkaiset suffragetit, jotka hakivat kannatusta myös työväenjärjestöistä, ja sosialistien taholla Clara Zetkin naisten oi-

keuksia koskevina vaatimuksineen. Kyseessä on kiinnostava, tietorikas ja selkeydessään elegantti katsaus äänioikeuden monikasvoisuuteen ja yhtäläisyyksiin ympäri maailmaa!

Samaan esitykseen nivoutuu katsaus naisten äänioikeutta koskevaan tutkimukseen. Sen ydinajatuksia on, että tutkimuksessa on yleisesti korostettu – ja paikoitellen liioiteltu – naisliikkeen osuutta naisten äänioikeuden saavuttamisessa. Sulkunen toteaa myös, että Yhdysvalloissa ja Britanniassa ”suffragetismin roolista feministisessä liikkeessä on tullut suorainen pakkomielle”.

Kun Sulkunen sitten lähtee kuvaamaan äänioikeusuudistusta Suomessa ja sen taustatekijöitä, hän maalaa taas leveää historian panoraamakuvaa, etsii syitä ja seuraamuksia monilta yhteiskunnan alueilta ja eri ajattelutavoista. Hän tarkastelee naisliikettä yhdessä muiden kansanliikkeiden, erityisesti raittius- ja työväenliikkeen kanssa. Hän tarkastelee eri puolueiden kantoja ja seuraa yksityiskohtaisesti, miten naisten äänioikeutta käsiteltiin valtiopäivillä. Hän syvenyy suurlakkoon ja sen merkitykseen tapahtumien kulussa ja lopuksi perehtyy eduskunta-uudistuskomitean kantoihin.

Asiat on hyvin selkeästi jäsennelty. Kirjoittaja on oivaltanut hyvin ajan ja tapahtumien tarjoamat mahdollisuudet kirjoittaa historiaa kuin draama tai jännityskirjaa. Muodostuu tarina naisliikkeen ja työväenliikkeen kilpajuoksusta kohti äänioikeusuudistusta ja kamppailua sen toteuttamisen ehdoista – tulotason mukaan rajoitettu vai yleinen ja yhtäläinen? Sulkusen mukaan työväenliike, raittiusliikkeen tukemana, on ehdoton voittaja. Uudistusta toteutettiin aivan ennen näkemättömällä tavalla, ottaen huomioon miten se myös aktivoi naisia ottamaan osaa moniin uudistusta seuranneisiin vaaleihin sekä ehdokkaina että äänestäjinä.

Kun Irma Sulkunen lopuksi arvioi, miksi naiset Suomessa saivat äänioikeuden vuonna 1906, hän ottaa selittävänä tekijänä mainitun lisäksi myös huomioon ”tietoisia tai tiedostamattomia ihmis- ja maailmankuvaan liittyviä tekijöitä”. Hän katsoo silloin säätyjen ja puolueyhörmien ohi syvemmälle. Hän tarkastelee suomalaisten näkemyksellisiä peruslinjoja ja huomaa että uu-

distuksen voima on piillyt kansan enemmistön eräänlaisessa vanhakantaisuudessa, eräässä modernin ajattelutavan vielä turmelemattomassa miehen ja naisen välisessä kumppanuudessa.

Tämä tulkinta täydentää esimerkiksi Juhani Myllyn eduskunnan historiasarjan ensimmäisessä osassa esittämää tietoa, että eduskunnan uudistuskomitean jäsenet hyväksyivät naisten äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden melkein ehdoitta, koska tahtoivat mielellään ratkaisuisaan olla moderneja ja edelläkävijöitä. Tämän lisäksi Myllyn mukaan eri tahoilla vältettiin pikeminkin tarkoituksellisesti kuin tiedostamatta sukupuolten välisiä kiistoja, jottei koko uudistus sellaisenaan siihen kaatuisi.

Kunpa Irma Sulkuselta ilmestyisikin seuraavaksi asiasta tutkimuksellinen teos, jossa olisi mukana myös keskustelua muitten suomalaisten tutkijoiden näkemyksistä koskien äänioikeustaistelua ja siihen läheisesti liittyviä seikkoja. Tarkoitan tällä esimerkiksi Henrik Steniuksen ja Ilkka Liikasen suomalaisuusliikkeen naiskäsitystä koskevia analyyseja ja Mikko Perttilän ja Aura Korppi-Tommolan artikkelinmuotoisia mutta silti varteenotettavia tutkimuksia naisten äänioikeudesta Suomessa. Sen jälkeen kun Sulkunen tutkimuksensa aloitti on paljon vettä virrannut naistutkimuksen joessa. Pirjo Markkolan, Anne Ollilan, Ann-Catrin Östmanin ja Harriet Siliuksen tutkimukset suomalaisesta sukupuolijärjestelmästä ja miesten ja naisten välisestä kumppanuudesta voisi huomioida. Silloin olisi kiinnostavaa myös vertailla Suomen ja muitten pohjoismaitten äänioikeustaistelua. Tässä tutkimuksessa sille ei jäänyt paljon tilaa.

Sulkunen tarjoaa tällä artikkelillaan eduskunnan kirjasarjaan hyvin istuvan koko kansan kertomuksen naisten äänioikeustaistelusta. Siinä on otettu huomioon kaukonäköiset ja asialle omistautuneet yksilöt naisliikkeen ja etenkin työväenliikkeen johdossa, mutta samalla on käytetty selittävänä tekijänä myös maan enemmistön, tavallisen kansan arkielämää ja ajatusmaailmaa.

### *Lähteenmäki: Naisten kotikentät lainsäätäjänä*

Maria Lähteenmäen artikkeli Naiset tasa-arvoisemman yhteiskunnan puolesta 1907–2003 muodostaa kirjan selkärangan. Se on tutkimuksista laajin ja siinä tuodaan esille paljon ennen julkaisematonta tietoa. Lähteenmäki on syventynyt naiskansanedustajien lainsäädännölliseen työhön sadan vuoden ajalta viitenä eri ajanjaksona.

Yhteisenä nimittäjänä kirjoittaja kutsuu naisten työtä eduskunnassa työksi tasa-arvon puolesta, jolloin kuvauksen polttopisteessä on sosiaali- ja koulutusalan lainsäädäntö. Kuvaus pohjautuu pääasiallisesti eduskunnan asiakirjoihin ja muuhun lähdeaineistoon, jota ei ole ennen tällä tavalla käyty läpi. Se tuntuu tuoreelta ja samalla vankasti perustellulta sitäkin taustaa vasten, miten monta mielipidekirjoitusta tänäkin vuonna on julkaistu naisista ja politiikasta.

Lähteenmäki on hyvä kirjoittaja. Tekstiä lukee helposti ja mielenkiinnolla, ja sitä elävöittävät puheenvuorojen lainaukset pöytäkirjoista. Asioita on napakasti nostettu esille laajasta materiaalista, ja samalla on annettu tilaa vastakkaisille mielipiteille. Tulkintojakin kirjoittaja tarjoaa, mutta ei niin tiheään tahtiin, ettei lukijan omille ajatuksille jäisi tilaa.

Tätä ennen Lähteenmäki on erikoistunut naishistorioitsijana työläisnaisten historiaan, muun muassa väitöskirjassaan ja kirjoittamassaan sosiaalidemokraattisen naisliiton satavuotishistoriikissa. Nyt Lähteenmäki on syventynyt ansiokkaasti myös porvarillisten naiskansanedustajien ajattelu- ja toimintatapoihin. Parhaimmillaan hän on kirjoittaessaan naisten työhön sekä perheen ja työn yhteenliittämiseen liittyvistä kysymyksistä, eli asioista joihin hän on tutkijataustansa vuoksi perusteellisesti perehtynyt.

Suosittelen siis erityisesti lukuja ”Työolojen säätelyä ja äitien suojelua”, ”Äidit vapautetaan työmarkkinoille” ja ”Lasten päivähoito yhteiskunnallistuu”. Ja valitan, ettei Lähteenmäki ole kyntänyt tätä sarkaa ihan 2000-luvulle asti, niin että laki subjektiivisesta päivänhoito-oikeudesta olisi myös päässyt mukaan. Sen myötä niin työttömät äidit kuin korkeatuloisetkin saivat mahdollisuuden yhteiskunnan tukeen lasten päivähoidossa eikä kenenkään tarvinnut enää tarjota lapsia hoitoon kauppojen ilmoitustaulujen kautta. Tämä laki myös selvästi jakoi kansanedustajat puoluerajojen läpi kulkeviin nais- ja miesrintamiin, kuten teki myös viime syksynä käsitelty hedelmöittämislaki.

Lopuksi huomautan että Lähteenmäen perusteellinen tutkimustyö palvelee niin työn tilaajia, tutkijoita ja opiskelijoita kuin asiasta kiinnostunutta laajempaa yleisöä. Esitystä täydentävät lukuisat tilastolliset taulukot, joista on selvästi nähtävissä naisten osuus kansanedustajista eri aikakausina, naisten määrä ja osuus valiokunnissa, naisten tekemät lakialoitteet jne.

Tähän on ollut apua eduskunnan hienosta elektronisesta arkistosta ja tietopalvelun yllä-

pitämistä hyvistä verkkosivuista. Tilastot eivät kuitenkaan, kuten eivät myöskään pöytäkirjat, itsekseen puhu, mutta Maria Lähteenmäen tutkimus luo erinomaisen perustan keskustelulle ja tutkimuksen jatkumiselle.

### *Korppi-Tommola: Kriittisestä massasta nousevat naiset*

Henkilöhistoriaksi luonnehditussa kirjan viimeisessä osassa Aura Korppi-Tommola johdat-  
taa lukijan naiskansanedustajien eri sukupolviin ja eräiden vaikuttajanaisten kuvauksiin. Tämä luku tarjoaa faktoja ja pohdintaa yksilötasolla. Täällä saa tietoonsa uusia asioita Sylvi-Kyllikki Kilvestä, Margit Borg-Sundmanista, Tyyne Leivo-Larssonita, Elisabeth Rehnistä, Eeva Kuuskoski-Vikatmaasta ja monesta muusta. Tietoja on kerätty enimmäkseen kirjallisuudesta ja eduskunnan arkiston kansanedustajahaastattelusta. Tulos on jotenkin tasapaksu, jossa suuret ja pienet asiat ovat suloisessa sekamelskassa.

Itse opin esimerkiksi että Hertta Kuusinen kirjoitti myös kaunokirjallisuutta. Samassa luvussa Korppi-Tommola valottaa, miten Kuusinen aluksi tuki mutta lopuksi sittenkin vastusti Suomen Akatemian perustamista. Tiedehistoriassa on yleensä tyydytty toteamaan, että vasemmisto vastusti hanketta. Mutta näin yksittäisiä kansanedustajia ja heidän valintojaan tarkasteltaessa tulee tällaiseenkin asiaan lisää särmää. Muutenkin Korppi-Tommolan tutkijanprofiiliin tuo uuden korostuksen avoin suhtautuminen myös vasemiston vaikuttajanaisiin.

En valitettavasti saanut tästä kirjan osasta oikein otetta. Olisin edellä lukemieni lukujen perusteella ollut hyvinkin kiinnostunut perehtymään joittenkin naiskansanedustajien henkilöhistoriaan. Mutta kirjan tarjoama perspektiivi, jossa näitä naisia ei katsota oikein kaukaa eikä läheltäkään, ei kiinnosta minua. Olisin kaivannut pyrkimystä standardihenkilöhistoriaa monitasoisempaan tietoon. Miksi ei ole luodattu syvemmän, käyttäen esimerkiksi kirjeitä tai enemmän haastatteluja tai vaikkapa hyvän maun puitteissa juurujakin?

Missään ei perustella miksi juuri Korppi-Tommolan valitsemat naiset kirjaan kelpaavat. Ovatko he menestyksekkäimmät ja kiinnosta-

vimmat, ja missä mielessä? Miksi kirjan alussa on jonkin verran esitetty rivikansanedustajiaakin mutta myöhemmiltä ajoilta ei ollenkaan? Miksi meidän ajallemme niin tyypilliset nuoret naisministerit ja merkittävät naiskansanedustajat eivät ole päässeet mukaan, Eva Biaudet, Paula Lehtomäki, Tuija Brax jne.?

Tutkimusta olisi ehkä myös voitu rakentaa enemmän pääteeman ympärille, eli kirjoittaa yhtenäisempi esitys naiskansanedustajien eliitistä. Matti Virtasen tutkimus *Fennomanian perilliset* ja *Naistutkimuslehdessä* käyty keskustelu Virtasen luokittelusta ja näkemyksistä kuten myös Jaana Kuusipalon artikkelit suomalaisista naisministereistä ja naiskansanedustajista (osittain tosin julkaistu vasta nyt juhlakautena) olisivat tarjonneet viitekehysten laajempaankin keskusteluun, jota tutkimuksessa ei kuitenkaan käydä. Minusta jopa aikamme kaunokirjallisuudesta ja televisiosarjoista, kuten esimerkiksi Hanne-Vibeke Holstin nuoren naisministerin tarinasta – oli nähtävissä tv-dramatisointina myös Suomessa Ruotsin television kautta – tai Claes Anderssonin viisaasta pienestä kirjasta joka kertoo hänen edellisestä edustajakaudestaan, olisi voinut ammentaa aiheistoa yleistrendien esittämiseen.

Huomautuksista huolimatta Aura Korppi-Tommolan tutkimus tuo esille paljon uutta tietoa joistakin naiskansanedustajistamme ja kuvaa monta koskettavaakin kohtaloa. Korppi-Tommola on kerännyt uutterasti paljon hyödyllistä tietoa. Lukuisat esimerkit tukevat hänen pääpointtiaan, että naisia piti olla ”kriittinen massa” ennen kuin he nousivat merkittäviin tehtäviin ja että menestyneiden kansanedustajanaisten suosio perustui korkeaan äänimäärään, jolloin heitä ei voitu enää puolueyhmissäkään ohittaa. Menestys edellytti myös yhteistyökykyä yli sukupuoli- ja puoluerajojen sekä sopua oman puolueen sisällä.

Naiset eduskunnassa on upea kirja, se on edustava ja käyttökelpoinen kirja, jossa on kiinnostavaa ja osittain myös merkittävää tutkimusta. Kirjalla ei ole alaotsikkoa. Se on kirja jossa naisia ja naiseutta ei ole kovin pitkälle problematisoitu, mutta siinä esiintyvien naisten kirjo on rikas ja laaja. Ammentakaa!

*Kirjoittaja on filosofian tohtori, joka toimii historianopettajana työväenopistoissa.*